

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

כ"ו מרחשון התשפ"א

שנה ה'

המולד: יום א', 16:07:01

פרשת חיי שרה

שבת מברכין חודש כסלו

גיליון 357

אין לקרוא גיליון זה בעת התפילה

וה' ברך את אברהם בכל

מוכסן יהודי היה באחד הכפרים, את פרנסתו מצא בכבוד, ואף זכה לחיבתו של הפריץ, אדון הכפר, רק דבר אחד היה חסר לו למוכסן: הוא ואשתו לא זכו לבנים, ועל כך היה צערם גדול. באחד הימים בא אליו הפריץ ואמר לו: "עומד אני לעקור למדינה אחרת, ועל כן עלי למכור את כל רכושי, ומכיון שמצאת חן בעיני ומכיר אני אותך כאדם ישר ונאמן, אהיה מוכן למכור לך את כל אדמתי ונכסי תמורת עשירית משווי האמיתי. אך ורק בתנאי אחד, עליך לשלם לי את כל הסכום במזומנים בתוך ימים ספורים". שמע המוכסן את ההצעה ולבו התרחב משמחה, הזדמנות שכזו להתעשר פתע פתאום בקלות רבה. אולם שמחתו לא היתה שלמה, הסכום שדרש הפריץ - אך כי היה זה רק עשירית מהערך האמיתי של הרכוש - לא היה בידו. לאחר שעזב הפריץ את הבית, פנה המוכסן להתייעץ באשתו, ויחד החליטו למכור את ביתם ואת כלי הכסף ותכשיטי הזהב שברשותם, ואם יחסר מעט כסף להשלמת הסכום הדרוש, יקחו הלוואה מקרובים ומידידים. שמח וטוב לב פנה לביתו של הפריץ עם הכסף, לבצע את העסק.

עודנו צועד בדרך ולאזניו הגיעו קולות בכי ואנחה: "אוי ואבוי! אי ואבוי!" עצר המוכסן, מבקש לדעת מנין בוקעים הקולות, עד מהרה הבחין כי מאחד הבתים שבצד הדרך עולים קולות השבר. פנה לעבר הבית ונכנס פנימה ומה רואות עיניו? במרכז הבית עומדים אשה ושבעת ילדיה הקטנים וזועקים מרה, על שאביהם נפטר והניח אותם לאנחות בלי מזון ובלי בגד ללבוש. דמעות נקו בעיניו של המוכסן, מצבם העלוב של האלמנה ושבעת היתומים נגע ללבו, בלי להסס הגיש לאלמנה את סכום הכסף שבידו. הביטה האלמנה בצרור בכסף שבידה ולא האמינה למראה עיניה, היה זה סכום עתק! בטוחה היתה, שהיהודי הניצב לצידה מהתל בה, ועל כן סירבה לקחת את הכסף. רק משחזר האיש והבטיח, כי הוא נותן לה את הכסף במתנה גמורה, נאותה האשה לקבלו.

מעשהו של האיש עשתה רושם גדל בשמים: אדם מישראל מסר נפשו למען קיום מצוה! אדם מישראל ויתר על כל העושר הרב הצפוי לו, ונשאר חסר כל, וזאת כדי להחיות נפשות אומללות! החליטו בבית דין של מעלה, כי אדם שכזה זכאי למתנה חשובה ביותר בעבור מעשהו הגדול והאצילי. שמע זאת השטן ובא לפני בית דין של מעלה ואמר: "עלי לרדת ולנסות את האיש הזה, והיה אם יעמוד בנסיון - יזכה במתנה שהוחלט לתת לו". שמע זאת אליהו הנביא זכור לטוב ואמר: "אם אמנם יש הכרח בנסיון - ארד אני ואנסה את האיש, שכן עלול השטן להעמידו בנסיונות כבדים שבהם לא יוכל לעמוד, ועלול להיכשל חלילה!". ואכן הסכימו בבית דין של מעלה, כי אליהו הנביא ירד ויעמיד את המוכסן בנסיון.

ומה עשה המוכסן, לאחר שנתן את כספו לאלמנה, והוא עצמו נותר חסר כל? בליבו גמלה החלטה לצאת ולנדוד בדרכים, מעיר לעיר ומעירה לעירה ו"אולי יחוס עלי ה' יתברך, וישלח לי בדרך זו הצלחה!" קיווה היהודי. הוא יצא לדרך עד אשר עם ערוב היום התקרב לפאתי עיר כלשהי, כשירדה האפלה, נכנס לעיר, ופנה אל בית הכנסת ונטל ספר בידו, ישב בצד והחל ללמוד מתוכו, שקוע היה בלימודו, כשלפתע נישא אליו יהודי זקן, הרים את עיניו וראה, כי הזקן שלפניו אדם נכבד ונשוא פנים. "שלום עליך ר' יהודי", ברכו הזקן, "מנין אתה, ומה מעשיך בעירנו?" שאל היהודי הזקן. סיפר לו האורח מנין בא, והשנים החלו מגלגלים בשיחה, עוברים מענין לענין, תוך כדי דברים סיפר האורח על המאורע האחרון שארע לו בעיירתו.

נפעם הקשיב הזקן לסיפורו של היהודי האורח, וכשסיים הלה את דבריו, אמר לו: "יש לי הצעה בעבורך". פניו של ידידו האורח גילו התעניינות מרובה, והזקן המשיך: "ברוך ה', עשירי הנני ורכוש רב לי, הצעתי היא: אתן לך מכספי סכום כסף שממנו תוכל לפרנס את משפחתך כל ימי חייך, אבל כתמורה עליך למכור לי את זכות המצוה שעשית עם האלמנה והיתומים שבעיירתך. בטוח אני שאודות לכסף שאתן לך בוודאי תצליח, בעזרת ה', להתבסס, ואז תוכל לקיים עוד מצוות רבות כגון זו!"

ברגע הראשון נדמה היה לו לאורח, שהוא חולם, הנה זימן לו הקב"ה סיוע כה מהיר, כמעט פצה את פיו לומר: "אני מסכים", אך כהרף עין חלפה מחשבה אחרת במוחו, והוא שמע את עצמו אומר: "לא אוכל להסכים להצעה, אם ה' יתברך יזכני לקיים מצוה כה חשובה מתוך מסירות נפש של ממש, לא אסכים למכור את מצותי זו בעד כל הון שבעולם". "אם כן, ניסה הזקן לשנות את הצעתו", מכור נא לי מחצית מהמצוה שלך ותמורת זאת מוכן אני להעניק לך מחצית מכל הכסף שברשותי". גם להצעה הזאת סירב האורח, "אינני מסכים למכור מחצית ממצותי!", אמר בפסקנות. אך הזקן לא התייאש, "אנא", הפציר, "מכור נא לי חלק כלשהו מהמצוה שלך, ואפילו רק מאית ממנה, אל תדאג, אשלם לך בעבור זה כאילו מכרת לי מצוה שלמה!". "לא! לא!" ענה האורח, "אינני מוכן למכור אפילו שמץ מהמצוה! בשום פנים ואופן לא אמכור! אינני חפץ לשמוע עוד את הצעותיך".

זה הרגע קרב אליו הזקן ועל פניו חיוך ואמר: "דע לך כי אני הוא אליהו הנביא, מן השמים נשלחתי להעמידך בנסיון, ואתה, לא רק שזכית לקיים מצוה כה חשובה, אלא עמדת בנסיון בשלמות, וסייבת למכור אפילו חלקיק קטן ממצותך". האורח נעץ בזקן הניצב לפניו עיניים משתוממות, אך הזקן המשיך בדבריו: "הוודת למצוה שקיימת ובזכות זה שעמדת בנסיון, תוכל לבחור לך אחד משלושת הדברים הללו: אריכות ימים לך ולאשתך, עושר והצלחה מרובים, או שמה ברצונך בך, שיהיה צדיק וקדוש".

בלי להסס השיב האיש: "בוחר אני בך זכה, עד היום לא זכינו אשתי ואני להיפקד בבנים, ומה בצע לנו באריכות ימים או בעושר כשאין לנו בנים?". הזקן הלא הוא אליהו הנביא אמר: "ובכן, בעזר ה' יולד לכם בן צדיק וקדוש, אשר יאיר את העולם בתורתו וביראתו, אולם הדבר יתקיים בתנאי אחד: עליך ועל אשתך להיות נעים ונדים בגלות כל ימי חייכם". לאחר שנמלא האיש באשתו הסכימו שניהם לקבל את עול הגלות.

לא ארכו הימים וכן נולד ליהודי ולאשתו, שמו של הבן קרא "מנחם", לאמר: זה ינחמנו, ואותו מנחם אינו אלא הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זיע"א שהאיר את העולם בתורתו ובצדקותו.

זמני השבת

- 3:57 הדלקת הנרות:
- 4:12 מנחה וקבלת שבת:
- 9:30 פירות טיש:
- 5:06 עלות השחר:
- 7:18 נץ החמה:
- 8:00 דף היומי:
- 9:00 שחרית:
- 9:31 - 8:55 סופ"ז ק"ש:
- 11:45 הצות:
- 12:15 מנחה גדולה:
- 4:05 מנחה וסעודה ג':
- 5:06 מוצאי שב"ק:
- 5:25 מוצאי שב"ק - ר"ת:
- 6:15 אבות ובנים:
- 7:15 דף היומי מוצ"ש:

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל הענינים או להנצחת קרוביכם.

kehiladivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגליון והפצתו

לעי"נ

האשה החשובה

והכבודה מרת יהודית

חנה מקסוול ע"ה בת

הר"ר שלמה וויט צ"ל

נלב"ע כ"ז ניסן התשנ"ב

פרש"י כולן שוין לטובה, מצינו שאברהם חי קע"ה שנה, ושרה חי רק קכ"ז שנה, ובודאי יש טעם לדבר, וי"ל דמצינו ברמב"ם שאברהם היה בן מ"ח שנה כשהכיר את בוראו, נמצא קע"ה פחות מ"ח הוא קכ"ז שנה, ממילא חיי אברהם לאחר שהכיר את בוראו היו כמו חיי שרה שאצלה היו כולן בצדקות, [ובזה יובן מה שאמרו חז"ל ששרה היתה גדולה מאברהם בנביאוות כיון שהיא היתה מתחילה מכיר את בוראה], אבל כל זה נחא אם נקטינן ששרה מלידה היתה צדקת, אבל אם שרה ג"כ לא הכיר את בוראה אלא לאחר שנתבגרה א"כ אין החשבון מכוין, לפיכך כתב רש"י שכולן שוין לטובה שמתחילה היתה צדקת, ממילא חיתה קכ"ז שנה כמו שנות אברהם שחי קכ"ז שנה לאחר שהכיר את בוראו.

כולן שוין לטובה, צפפר לצ' פלוס כ' לבאר שלכאורה בבית שרה היה שינוי גדול קודם לידת יצחק לאחריה, כי קודם לכן היה צריך להיות מצב של יאוש ודכאון ר"ל ואח"כ השמחה של לידת הבן לעת זקנתה, אבל התורה מעיד כולן שוין לטובה שלא היה ניכר חילוק בין קודם לידת יצחק לאחריה ששרה קיבל הכל לטובה ובאהבה.

והאלמו"י מקלומינונו ז"ל ציאר שלא מצינו בשרה שום מרירות כמו ברבקה שאמרה קצתי בחיי או לאה שעיניה רכות או רחל שאמרה אם אין מתה אנכי, אבל שרה היתה כולן שוין לטובה.

צפפר"י בת ק' כבת כ' בלא חטא ובת כ' כבת ז' ליופי, הקשו המפליגים איזה שבח הוא לשרה הצדקת לומר עליה ענין של יופי הלא שלמה המלך אמר שקר החן והבל היופי וגו', וכ' צניכורי אבינו דרש"י מבאר, דכמו שבת ז' אף שהיא יופי מ"מ אין לה דעת להתפאר מזה, כמו כן כשהגיע לבת כ' שאז כבר יש דעת להתפאר מיופי, אעפ"כ אצל שרה לא היה זה ענין להתפאר בכלל, כי ידעה שאין זה העיקר,

ובזה יובן מאמר חז"ל ששרה נקרא יסכה שהיתה סוכה ברוה"ק ועוד שהכל סוכין ביפיה, שלכאורה הם שני ענינים נפרדים לגמרי, אבל להנ"ל הביאור שאעפ"י שהיה לה סיבה להתנאות מ"מ הבינה שהכל מתנת א', ולכן זכתה לרוה"ק.

ברש"י, שנשמת שרה פרחת כששמעה בשורת עקידת יצחק וכמעט שלא נשחט, ויש לדייק בלשונם שכתבו "כמעט שלא נשחט", דמאיזה טעם פרחת נשמתה אם באמת לא נשחט, ותי' הג"ר חיים צבי מאנהיימער ז"ל [מגדולי תלמידי החת"ס] שבאמת שרה היתה ג"כ כמדרגת אברהם והיתה שמחה להקריב את יצחק בנה אלא דחז"ל אמרו שהרשעים שבאותו הדור היו אומרים מאבימלך נתעברה שרה, והנה בשעת עקידת יצחק נחבר שטענתם אינו אמת כיון שהקב"ה אמר והעלהו שם לעולה וידוע שעולה שנעבדה בה עבירה אינו כשר להקרבה, ואם היה אמת שיצחק הוא בן אבימלך א"כ נולד בעבירה, ואינו כשר לעולה, נמצא שעקידת יצחק היה הוכחה שיצחק נולד בכשרות מאברהם, אמנם עכשיו שלא נשחט נתעורר שוב הטענה שמאבימלך נתעברה שרה ומטעם זה לא נשחט כיון שנולד מעבירה, ופירחה נשמתה מעגמ"נ שלא נשחט ואין הוכחה גמורה מעקידת יצחק שיצחק נולד בכשרות.

צ"ע על התורה כ' שהטעם למה בא אברהם ולא יצחק לספוד לשרה כי איתא בזה"ק שיצחק כשמעט שמת בשעת העקידה והוליקוהו המלאכים לנן עדן לרפואותו ונשתתה שם ג' שנים ואח"כ בירך עליו בא"י מחיה המתים, וכ"כ צפפנח רזא [א' מבעלי התוס'] דלפי"ז מוכן היה אברהם אבינו בפטירתו קע"ה ביום שיגדלו יעקב ועשו, שאברהם היה בן מאה כשנולד יצחק ויצחק בן ס' כשנולדו יעקב ועשו וי"ג שנה אח"כ היה רק קע"ג, וצ"ל דב' שנים שהיה בג"ע אינו נחשב, וזה חידוש גדול.

סדר ישיבת אברהם אבינו בארץ כנען: כשהגיע אברהם אבינו בפעם הראשון לארץ ישראל והיה אז בן ע"ה, הלך לגור באלוני ממרא שהוא אצל חברון כמבואר בפרשות הקודמות

[י"ג, ג"ח - י"ח, א], אמנם אחר הפיכת סדום כשהיה בן מאה הלך לגור בגרר אצל הפלשתים כמבואר בפרשת וירא [כ', א], והטעם כ' רש"י שם כי לא היה אפשר לקיים מצות הכנסת אורחים אחר שכל השטח בין סדום לחברון נתהפכה ולא היו עוברים ושבים, וכן רצה להיות רחוק מלוט לאחר המעשה שעשה עם בנותיו, ועוד טעם כדי לילך לארכה ולרחבה של ארץ כנען לקנותו עבור בניו, והמקום החדש היה בארץ הנגב, ובאר שבע ג"כ היה בארץ הנגב אצל גרר, ולאחר המעשה עם אבימלך הלך לבאר שבע ויטע שם אשל כמבואר בסוף הפרשה [כ"א, ל"ד] ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים, וכמז' רש"י שם שנשאר בפלשתים - באר שבע, ימים רבים דהיינו יותר מהזמן שהיה בחברון קודם לכן, שבחברון היה כ"ה שנה ובפלשתים - באר שבע היה כ"ו שנה, נמצא שאברהם גר שם עד שהיה בן קכ"ו, לאחר מכן חזר עם שרה ויצחק לגור בחברון, ויצחק היה אז בן כ"ו, ואף שאברהם נסע לחברון עדיין נשאר האשל בבאר שבע ואברהם היה נוסע מפעם לפעם לבאר שבע, אבל עיקר דירתו היתה בחברון, ומשם יצא עם יצחק להעקידה שהיה בהר המוריה, ואחר העקידה חזר לבאר שבע ששם היה האשל שלו [לפי הראשונים הלך לשם ליתן שבח להקב"ה אחר נסיון העקידה, ומיד אחר זה רצה לחזור לביתו בחברון ואז שמע שמתה שרה, וזה הקדמה למה שכ' ויבא אברהם לספוד לשרה שבא מבאר שבע לחברון.

עפר:

כ' חסר שהיה רשע אף שהמבקש הרבה כסף מעושר גדול כאברהם אין כ"כ עולה, מ"מ היה לו הזדמנות לנהוג בעין יפה וליתן לאברהם חלקה וזה היה טובה לו ג"כ שהיה תמיד נשאר על שמו והוא היה נקבר אצל צדיק, ובשביל תאות ממון איבד הכל, כי מה נשאר מהכסף לא כלום וגם ו' חסר בס"ת, זה מוסר שיש לאדם הזדמנות לעשות תע"ש לא יוותר.

תנה לי אהוזת קבר:

ענין קניית השדה, אשר מצינו שאברהם רצה דוקא לקנות את מערת המכפלה ולא לקבלה במתנה, כמז' במתנה סופר שאף שארץ ישראל ניתן לכלל ישראל במתנה, מכל מקום ג' מקומות שקנו דוקא, א' מערת המכפלה כמבואר בפרשה זו, ב' הר גריזים והר עיבל כמבואר בפרשת וישלח שקנה חלקת השדה אשר אצל שכם במאה קשיטה, ודוד המלך קנה מקום המקדש מארונה היבوسی כמבואר בספר שמואל, וג' מקומות הללו מרמזין לשלשה דברים שהעולם עומד עליהם על התורה ועל העבודה ועל הגמילת חסדים, הר גריזים והר עיבל שעליהם קיבלו בני ישראל ערבות וכן כל הברכות והקלות אם יקיימו התורה או לא בעת כניסתם לא"י, זה מרמז לעמוד התורה, מקום המקדש הוא עמוד העבודה, ומערת המכפלה שהוא מקום קבורת מתים שזה חסד של אמת, זה עמוד נמ"ח, להורות שאף שכל הארץ ישראל ניתן לנו במתנה, מ"מ על שלשה דברים הללו צריכים לעבוד ביגיעה כדי לקנותם ואינו ניתן במתנה.

"חברון", איתא צמלרשי חז"ל בכמה מקומות להסביר למה חזר אברהם כשהיה בן קכ"ו לגור לחברון, כי אברהם ושרה שניהם ידעו שיש מקום בחברון אשר שם נקבר אדם והוא מקום קדוש מאוד [שם הוא פתחו של גן עדן ומשם יתחיל תחיית המתים] ורצו שניהם להיות קבור שמה, אבל לא ידעו בדיוק מקומו, ובשעה שבאו המלאכים לבשר שרה על לידת יצחק כ' ואל הבקר רץ אברהם, שהלך ליקח בקר והבקר רץ למערה ואברהם רץ אחריה והרגיש ששם יש קדושה גדולה ואור כשבעת ימי בראשית, וראה אדם והוא נקברים שמה, ומאז היה לו חשק גדול לקנות את המערה, אבל כיון שהוצרכו לגור בפלשתים וידעו שמפלשתים לא יוכלו לקנות מערה אשר אצל בני חת, לכן החליט לחזור לחברון כדי שיהיה בידו היכולת לקנות את מערת המכפלה.

צפפת אמת תרס"א כ' חידוש גדול דעד קבורת שרה לא היה בכלל ענין תחיית המתים לעתיד, ורק משרה התחיל תחיית המתים עיי"ש.

ותמת שרה בקרית ארבע:

ופרש"י על שם הענקים שהיו שם, ובמדרש איתא שהלכה לשם מבאר שבע לשאול את הענקים שישתכלו לתוך הר הבית לראות מה נעשה שמה.

"קרית ארבע" היה לו עוד שמות, חברון ואלוני ממרא כמבואר להלן בפרשה, והטעם שנקרא קרית ארבע כי שם נקברו ארבע זוגות אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, ועוד טעם כי משם יצא אברהם ללחום עם ארבע מלכים כמבואר בפרשת לך, אמנם האנן עזרא חולק ע"ז וכתב שארבע הוא שם של א' מהענקים שגר שם, וקרית ארבע הביאור הקריה שארבע גר שם, ואיתא בספ"ק הטעם שנקרא חברון לשון חיבור שמשם יתחיל החיבור של הגוף והנשמה בתחיית המתים, וכן לשון מכפלה מלשון כפל שמשם יתחיל החיים פעם שנית, עוד כתבו שכל המקומות הקדושים היו קודם לכן אצל אנשים פשוטים כמו מערת המכפלה ביד עפרון וכן מקום המקדש ביד ארונה היבוסית והיה כל המקום מיוחד לגורן, והטעם כדי שהסט"א לא ירגישו בקדושתם ויקלקלו, וכן הוא עכשיו ששני מקומות הכי קדושים בא"י נבנה עליהם מקום טומאה, כי הם אינם רוצים שיהיה מקור לקדושה.

מערת המכפלה:

קשה איך קנה אברהם המערה בלי להגיד לעפרון החשיבות האמיתית של המערה שבו נקבר אדם וחווה הלא זה אונאה, אלא כמלך כ' שעפרון היה אדם שפל כ"כ שלא היה נוגע לו בכלל חשיבות המקום הוא היה יותר מעוניין בכסף, ועוד טעם שבאמת המקום לא היה ידוע לשום אדם והיה נשאר בסוד תמיד אם אברהם לא היה יודע מזה, ממילא היה הדבר שייך לו, וצוה"ק מוסיף שאם מגלין לאדם סוד כמוס משמים זה סימן שהוא הבעלים האמיתיים, [לית מלה מתגליא אלא למרה, ועפרון לא הוה ידע מה דבגוה ולא הוה חמי אלא חשוכא ועל דא זבין לה, וע"י שם משמואל בפרשתינו], ואף שתורה לא בשמים הוא מ"מ זה היה קודם מ"ת,

החיד"א מציא צקס ילקוט לאוזני שלאחר קבורת משה הביאו המלאכים אותו למערת המכפלה ונרמז מערת שדה המכפלה ר"ת משה.

ואולי בזה יובן מה שלמדן בריש קידושין דהאשה נקנית בכסף קיחה קיחה משדה עפרון, דמה שהאשה מתקדשת בפרוטה ולא בשווייתה כמבואר להלן בסוגיא שם דכן דעת הב"ש, י"ל דמה' אשה לאיש, ומיוחדת לו מן השמים, רק צריך לשלם איזה כסף לקיים ענין קיחה, וזה למדין מעפרון שכמו שאצל אברהם שלא שילם כל השויות כי השדה היה מיוחד לו מן השמים כן הוא אצל האשה.

ואקברה מת:

הגר"א מוולנא ז"ל מציא שז' פעמים מוזכר בפרשה זו ענין קבורת מת, אלא שו' פעמים הראשונים כתב קבורה קודם למיתה כגון "ואקברה מת" או "קבור מת", אבל בפעם האחרון כתיב מיתה קודם קבורה "ואת מתך קבור", וכתב הטעם משום דאברהם קנה הקרקע עבור הג' אבות וג' אמהות, והנה בצדיקים במיתתם קרויים חיים, רק קודם תחיית המתים בזמן מועט יש להם מיתה גמורה וחוזרים לעפר כדי לקיים הנבואה של תחיית המתים כמבואר בחז"ל, ולכן שייך עליהם קבורה קודם מיתה כי הם נקברים כשעדיין אינם מתים גמורים, משא"כ עשו שראשו ג"כ נקבר במערת המכפלה, והוא השביעי להיות נקבר שם, אבל מיתתו היתה קודם קבורתו, לכן כתיב אצלו ואת מתך קבור דהיינו מיתה קודם קבורה, ולפי"ז א"ש למה כתיב בפעם השביעי ענין תשלומי הכסף של ד' מאות, ועד אז לא הוזכר הכסף, כי

באמת לא הוצרך אברהם לשלם עבור מערת המכפלה כסף כי היה שייך להאבות והיה מיוחד להם, אלא כיון שעשו היה צריך להיות נקבר שמה, הוצרך לשלם עבורו שהוא לא שייך באמת למקום קדוש כזה ורק משום זכות כיבוד אב זכה לזה, לכן ענין תשלומי כסף כתיב אצל הפסוק ואת מתך קבור דקאי על עשו הרשע כנ"ל.

והי ברך את אברהם בכל:

בב"ב דף ט"ז: א"ר יהודא שהיתה לו בת ובכל שמה, וקשה למה הוצרך התורה להביא שאברהם היה לו בת לגבי השידוך של יצחק, וכתב צספר לליל תפארת שלהלכה אם האב צריך לישא אשה כי מתה אשתו הראשונה, ובנו צריך לישא אשה, אזי אם האב כבר קיים מצות פריה ורבייה ויש לו בן ובת, אזי בנו קודם, אבל אם האב אין לו בת ולא קיים המצוה של פריה ורבייה, אזי הוא קודם לבנו, [באופן שהאב צריך להשיא אשתו כי אין לו לבן יכולת להשיא את עצמו דאז החיוב על האב להשיא בנו כמבואר בפ"ק דקידושין]. לכן מקדים התורה לאחר מיתת שרה אף שהיה חיוב לאברהם להשיא לעצמו אשה כמבואר בסוף הפרשה, אבל כיון שהיה לו כבר בת וקיים המצוה של פריה ורבייה ממילא בנו היה קודם לעצמו, וא"ש ההקדמה שהתורה מספר לנו שהיה לו בת קודם לסיפר של נישואי יצחק.

והי ברך את אברהם בכל:

לפי חז"ל היה לו לאברהם בת שנקראה "בכל" והחס סופר כתב שכנראה היתה בת זו של הגר ולא של שרה, אמנם צנו הכתב סופר כתב שהיתה בת שרה כדי שלא יאמרו מאבימלך נתעברה שרה ונולד יצחק לכן לאחר זמן מה נולדה הבת, ובת זו מתה ביחד עם שרה, ולכן כ' כ' קטנה אצל ולבכתה ונשאר באותיות גדולות רק ולבכתה לרמז על הבת שמתה אז.

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו:

יש לדייק למה האריך התורה לספר שאליעזר היה זקן ביתו והמושל, ואם להגיד חשיבותו, א"כ למה באמת הוצרך לשבועה הא הוא היה נאמן מאוד, וי"ל בהקדם מה שמספרים על הרה"ק מצאכדיטשנז הרבי לוי יצחק ז"ל זי"ע שפעם א' קודם שנתפרסם לרבי בא למקום ללון ושאל לו הבעה"ב האם הוא יכול לשחוט, השיב לו כן ואז ביקש ממנו לשחוט לו עוף, אח"כ שאל הרבי את בעה"ב האם יכול ללות לו כסף לזמן קצר, אמר לו בעה"ב הלא אנכי לא מכיר אותך ולא יודע מי אתה ואיך אני יכול ללות לך כסף סתם ככה, אמר לו הרבי למה לענין שחיטה שצריכים שוחט נאמן ויר"ש אין אתה חושש, ודבר הנוגע לעניני גשמיות אתה חושש, א"כ זה סימן שמילי דשמיא אינו נוגע לך כמו מעט סתם, ובאמת הרבי לא הוצרך לכסף רק רצה ללמדו כי על עניני כשרות אין לסמוך על מישהוא וצריכים להקפיד כמו בעניני כסף ועוד יותר מזה, ובזה יובן דברי הפסוק באליעזר שאף שהיה נאמן ביתו ומושל בכל אשר לאברהם והאמין בידו הרבה כסף וזהב, מ"מ כשבא לעניני שידוך של יצחק שזה מילי דשמיא בזה לא האמין לו רק הצריכו שבועה.

וירץ העבד לקראתה:

פרש"י לפי שעלה המים לקראתה ונעשה לה נס לכן הבין שרבקה צדקת, וכתב הרמב"ן שהראיה לזה משום להלך אצל הגמלים כתיב "ותשאב" ואילו כאן לא נאמר ותשאב, משמע דלא הוצרכה לשאוב כי המים עלו לקראתה, וקשה אם קרה לה נס שהמים עלו לקראתה, למה כשרצתה ליתן לגמלי אליעזר לא נעשה לה נס והוצרכה לשאוב בעצמה, ותי' בקדושת לוי כי כשלקחה רבקה המים לעצמה אזי נעשה לה כשנתנה לאחרים דהיינו לעשות חסד, אזי לא רצתה נסים ואדרבה רצתה להטריח עצמה בהמצוה כי מה שמטריחים יותר במצוה הוא יותר חשוב לפני הקב"ה כמו שאמרו לפום צערא אגרא, לכן אצל הגמלים

לע"נ

הרה"ח ר' דוד אליהו בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

לע"נ

הרה"ח ר' בנימין בייטש בן הרה"ח ר' ישראל רוזנבוים זצ"ל

שפיר כ' ותשאב.

אליעזר עבד אברהם:

ביומא דף כ"ח: איתא שלכך נכתב עליו דמשק אליעזר שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, במלכא איתא זקן ביתו שהיה זיו איקונין שלו דומה לאברהם, לדעת המדרש היה אליעזר בנו של נמרוד וי"א שהיה עוג מלך הבשן, אבל אין זה אותו עוג שהרג משה כי כל מלכי הבשן נקראו עוג ואליעזר זכה ונכנס חיים לנן עדין כמבואר בפרקי דר"א פט"ז. בסנהדרין דף ק"ה איתא שלבן הוא בעור אבי בלעם ולאחר מות בלעם היה חי עוד ונעשה מלך ארם ושינה שמו לכושן רשעתים וחי 450 שנה עד שהרגו עתניאל בן קנז.

רבקה אמנו, בעת שמצא אליעזר את רבקה היתה בת ג' שנים והראיה לזה שרבקה נולדה מיד אחרי העקידה כשהיה יצחק בן ל"ז ובפרשת תולדות כ' ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה, אמנם תוס' יבמות ס"א. בד"ה וכן כתבו שרבקה היתה בת י"ד שנה כי נקראה נערה, ולפ"ז צריכים לומר שרבקה נולדה קודם העקידה ורק הוגד לאברהם אחרי העקידה, או שיצחק היה רק בן כ"ו בשעת העקידה.

יש כמה רמזים בפרשתינו למנהגים שונות בנישואין, נוהגין שאין אוכלין כשהמחותנים נפגשין קודם החלטת השידוך כמש"כ ויישם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דברי דברי [ע"י רש"י]. כהעמק דבר הביא שנהגין לעשות סעודת החתונה רק בלילה דוגמת הסעודה שאכל אליעזר אצל לבן שהיה בלילה כמבואר בפסוק שהיה לעת ערב, ויברכו את רבקה הוא מקור לשבע ברכות [כלה רבתי א.], ויצא יצחק לשוה בשדה לפנות ערב, והוא תפילת מנחה, מכאן המנהג שהחתן מתפלל תפילת מנחה קודם החופה, ותקח הצעיר ותתכס מן המנהג שהכלה מכסה פניה בעת הנישואין ועוד.

אלי' לא תאבה האשה ללכת אחריו:

פרש"י כ' חסר שהיה לו לכתוב אולי, אלא בת היתה לו לאליעזר ורצה שאברהם יתן לו יצחק, לכך אמר לשון כמו אלי שתתן לי את יצחק, והקשו המפרשים למה כתב אלי חסר בשעה שחזר אליעזר וסיפר כן ללבן דהיה לו לכתוב חסר בשעה שאליעזר בעצמו אמר כן לאברהם, ותי' הרי"ק מקאלק ז"ל שכשהאדם מדבר אינו מרגיש הנגיעות שיש לו, רק לאחר זמן כשחוזר על דיבורו אזי יכול להרגיש שיש לו נגיעה, והאמרי אמת מגור ז"ל היה לומר דכל זמן שאליעזר היה במחיצתו של אברהם רבו לא עלתה במחשבתו מחשבה זו, כי כשנמצאים במחיצתו של צדיק ומתבטלים אליו אין נגיעות עצמית, רק עכשיו שנתרחק מהצדיק, התחיל לחשוב מחשבות של נגיעות, עוד תי' הרי"ק הרי"י מוואלקא ז"ל שכל זמן שאליעזר היה אצל אברהם לא עלה במחשבתו שהוא יזכה לשדך עצמו עם אברהם אבינו, שחשב שאינו ראוי לכך, אבל כשישב אצל לבן ובתואל וראה המחוחתנים של אברהם חשב בעצמו הלא אני לא גרוע מהם. והגרי"ח מבניסק ז"ל תי' שבאמת אין טענה על אליעזר שרצה לשדך עצמו עם אברהם, והיה מותר לו לחשוב כן, אבל הטענה הוא למה הוצרך לומר כן ללבן, הלא עי"ז יהיה ללבן פתחון פה לומר שאינם רוצים לשלוח את רבקה כי יש ליצחק כבר מישוהא הממתין בשבילו, לכן כתיב חסר בשעה שחזר ואמר כן להם, אבל בשעה שאברהם דיבר אתו אין זה חסרון כלל.

והאיש משתאה לה מזרעו לדעת ההצליח הי' דרכו אם לא:

וקשה מה היה הספק אצלו הלא הוא ביקש והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמלך

אשקה אתה הוכחת לעבדך יצחק, ורבקה אמרה כן מיד לאחר שאמר דברים אלו, א"כ ראתה תיכף ומיד שבקשתו נתמלאה, א"ג מה הספק עוד, ופי' האוהבה"ק שדרך האבות היה אמור מעט ועשה הרבה, ורבקה אמרה שתה גם לגמלך אשאב "עד אם כלו לשתות", זה היה הוספת דברים שאליעזר לא ביקש, לכן חשב אולי היא מן האומרים הרבה ועושים מעט וא"כ שוב אינה ראויה להיות אשת יצחק, לכן עדיים היה מסופק עד שראה שגם עשתה הרבה.

ואבוא היום אל העיף:

פרש"י היום יצאתי והיום באתי א"ר אחא יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, ולכאורה קשה דהול"ל יפה שיחתן של עבדי אבות בתחילת המעשה או לבסוף, ולמה כאן באמצע הסיפור כשמזכיר ענין קפיצת הדרך מביא ענין יפה שיחתן, ויש ליישב דבאמת קשה איזה ראייה שהיום יצא והיה לו קפיצת הדרך אולי היה בדרך כמה ימים, לכך פרש"י שיש כלל יפה שיחתן של עבדי אבות ואם היה בדרך כמה ימים היה התורה מספר מה שקרה בדרך, וכיון שאין התורה מספר כלום הרי זה סימן שבאותו היום שיצא בו ביום הגיע ואין מה לספר ממה שקרה בדרך, עוי"ל כי קי"ל שליח של קידושין שמת אסור המשלח בכל הנשים שבעולם שמא קידש אחרת, ולמה לא חשב אברהם לשמא ימות אליעזר, וע"כ שידע שאליעזר יעסוק בתורה וזה יצילו ממיתה כידוע מדוד המלך ועוד, אבל בשעת שינה אין התורה מגן, וע"כ שעשה הכל ביום א' ולא הצטרך לשינה וממילא לא פסק מללמוד, אמנם בשעת הסיפור ללבן שאז היה מפסיק מלימוד התורה ואז היה המיתה יכול לשלוט בו, ולכן רצו להרוג את אליעזר ובא מלאך והחליף הסם שהכינו לו למאכלו עם של בתואל, אלא כיון דיפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים א"כ שיחת אליעזר הוא מגין כמו תורה ושוב לא חשב אברהם לכלום.

ועתה אל תאזרו אותי:

החכם סופר כ' נצט הגאון רבי מרדכי צנעט ז"ל שכיין שנתן להם פירות א"י ש"מ שהוא מחזיק ארם וסוריא כמו א"י, דהא אסור להוציא פירות מא"י לחו"ל כמבואר בב"ב דף צ"ג, ובפרט ששנה ההיא היתה שנה השמינית דאז בצירת הפירות שיש להם קדושת שביעית, דבזוה"ק ר"פ ויצא כ' ויצא יעקב מבאר שבע שהיתה שנת השביעית, ועי' מגילה י"ז שיעקב כשעמד על הבאר היה בן עי"ז וזה לאחר עשרים שנה ללידת יעקב נמצא שהיה צ"ז שנה לאחר נישואי יצחק לרבקה, צא וחשוב מספר השנים נמצא שנישואי יצחק ורבקה היתה בשנת השמינית, א"כ טענו משפחת בתואל שיצחק אף שאינו יכול לצאת לחו"ל יכול לבוא לכאן כיון דהוי א"י, ועי"ז השיב דהוי חו"ל ובאמת אסור להוציא פירות לשם ומה שיש לו פירות מחו"ל שה' הצליח דרכי וקפצה הארץ ונשאר הפירות שלקחתי לכמה ימים, כיון שהנסיעה היתה יום אחד בלבד. והוא דבר נפלא ודפח"ח.

"יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים", איתא צספה"ק אמרי נועם שבשעה שקשה להתפלל יש כח בסיפורי צדיקים להמשיך ישועה, כמבואר צנעט אלימלך עה"פ זכר רב טובך יביעו, דהיינו אם מזכירים טובות שעשה הקב"ה אזי יביעו מלשון נובע השפעה, ולכן בשעה שהניחו לפני אליעזר מאכל עם סם, וראה את הסכנה והיה צריך לעורר שיבוא מלאך להחליף את המאכלים, ואליעזר לא היה יכול להתפלל מפני הפריצות שהיתה שמה, כי לכך הביא בגדים להראותם לבוש הצניעות של בית אברהם, לכן במקום תפילה סיפר הנסים ונפלאות שעשה הקב"ה עם אברהם וגם עם אליעזר בעצמו, ועי"ז נתעורר המלאך להחליף המנות.

לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין בנינוש חזנינים זצ"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהזכין ביסורים קשים וקבלם באהבה בשב"ק קפר' שמיני לסדר 'בקרובי אקדש' - נוניסן תשע"ז

